

ПРОГРАМА
ШКОЛА
ЯК ОСЕРЕДОК
РОЗВИТКУ
ГРОМАДИ

КРОК за КРОКОМ

громадсько-активна школа

ВІСНИК ПРОГРАМИ "ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК РОЗВИТКУ ГРОМАДИ"

Видання Всеукраїнського фонду "Крок за кроком"

квітень-червень (№ 2) 2007

COMMUNITY SCHOOL PROGRAM NEWSLETTER | PUBLISHED BY UKRAINIAN STEP BY STEP FOUNDATION

Видання Вісника здійснюється за підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта

ЗМІСТ

3

До читачів

5-6

Новини

7-8

Вісті зі шкіл

9-10

Сторінка координаторів ГАН

11

Соціальне підприємництво

12-14

Фандрайзингова діяльність

15-17

Кроківська майстерня

18-19

Зарубіжний досвід

20

Інформаційні ресурси в Інтернеті

21

Події

22

Проекти та Видання ВФ «Крок за кроком»

*Школи повинні допомагати молоді стати
Впевненими та активними громадянами.*

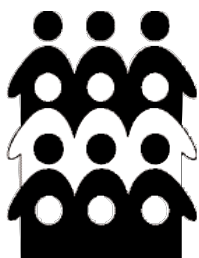
Вацлав Гавел

*Метою школи завжди повинно бути
виховання гармонійної особистості,
а не спеціаліста.*

Альберт Ейнштейн

*Найбільш прекрасне в житті —
це надбання нових знань.
Зробити цей процес захоплюючим та творчим —
пряме зобов'язання школи.*

Георгій Александров

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ВФ «КРОК ЗА КРОКОМ»

Київ, 01034, вул. Пушкінська, 9, к. 4
Телефон: (044) 531 1276; факс: (044) 235 1136
Е-пошта: admin@ussf.kiev.ua
Веб-сайт: www.ussf.kiev.ua

ЦЕ ЧИСЛО ВІСНИКА ГОТУВАЛИ:

Наталя Софій, Юлія Найда, Марина Ворон

ПРЕЗЕНТУЄМО ПАРТНЕРА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОНДУ «КРОК ЗА КРОКОМ»

СХВАЛЕНО МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПЕДАГОГІЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
ПЛЕЯДИ

ВІСІМ РОКІВ НА РИНКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ

ПРОПОНУЄМО ДО ПЕРЕДПЛАТИ
КРАЩІ ЗРАЗКИ ОСВІТЯНСЬКИХ ЧАСОПИСІВ

МИ ЗНИЖУЄМО ЦІНИ, КОЛИ ВСІ ПІДНІМАЮТЬ!

“ВІДКРИТИЙ УРОК: РОЗРОБКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, ДОСВІД”

Освітнянський науково-методичний часопис із актуальних проблем сучасного уроку: теорія, методика, технологія, практика впровадження. Для всіх категорій педагогічних працівників з перлинами творчого доробку вчителів України та зарубіжних країн.

96 сторінок щомісячно. Передплатний індекс 21853

“ДИРЕКТОР ШКОЛИ. УКРАЇНА”

Суспільно-освітнянський часопис для керівника школи висвітлює актуальні проблеми освіти України; авторитетний аналіз сучасного стану, неформатна полеміка з нагальних проблем управління та організації навчального процесу. Відкритий огляд сучасних педагогічних видань.

72 сторінки щомісячно. Передплатний індекс 22627

“ПІДРУЧНИК ДЛЯ ДИРЕКТОРА”

Єдиний український посібник управлінської компетентності: проблеми підвищення професійної майстерності директорського корпусу сучасного освітнього закладу. Система спецкурсів журналу складає повний цикл педагогічного менеджменту.

72 сторінки щомісячно. Передплатний індекс 23924

РАЗОМ НА 10% ДЕШЕВШЕ

КОМПЛЕКТ ЖУРНАЛІВ

“ВІДКРИТИЙ УРОК: РОЗРОБКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, ДОСВІД” + “ДИРЕКТОР ШКОЛИ. УКРАЇНА” + “ПІДРУЧНИК ДЛЯ ДИРЕКТОРА”.

Передплатний індекс 01250

ДОДАТКОВА

01001, Київ, а/с 143

ІНФОРМАЦІЯ

Тел.: 8 (044) 332-72-07

www.plyady.kiev.ua

office@plyady.kiev.ua

Шановні друзі!

На початку літа досить часто ми замислюємось над такою річчю: чомусь усе прекрасне, чудове, захоплює в цьому житті змушує нас довго чекати на себе й до того ще — швидко минати. До таких подій можна віднести й літо, точніше літні канікули та відпустки. Без сумніву — це так, але... двері громадсько-активних шкіл не зачиняються з початком найбажанішої пори року! Адже громадсько-активні школи є освітніми, культурними центрами, а також центрами відпочинку для всіх мешканців місцевих громад.

В цих навчальних закладах завжди значна увага приділяється освітнім, соціальним, оздоровчим послугам; розвитку молодіжного руху та залученню громади; покращенню навчання учнів, а також зміцненню родини та відносин між мешканцями громади.

Загальновідомо, що навчання демократичному громадянству відбувається не лише на уроці, а й на практиці, через залучення учнів до активної громадської діяльності. Саме тому з метою вдосконалення якості діяльності громадсько-активних шкіл було обрано підхід до викладання та навчання «навчання-робота задля розбудови громади», що поєднує громадську діяльність із вивченням академічних дисциплін з метою збагачення навчального процесу, навчання громадській відповідальності та зміцненню громад.

Навчання-робота задля розбудови громади як процес допомагає громаді реалізувати стратегічні цілі підвищення якості освіти та життя у громаді, розвитку партнерських стосунків між школою та громадою.

Навчання-робота задля розбудови громади справляє позитивний вплив на громаду в цілому та сприяє створенню атмосфери довіри у школах. Навчання-робота задля розбудови громади — це той міст між молоддю та громадою, що дає юнацтву почуття надії, досвід спілкування у громаді та віру у власні сили. Члени громади отримують можливість з'ясувати, що можуть зробити школярі для покращення життя у громаді та безпосередньо поспілкуватися зі школярами. Місцева громада стає для учнів широким полем діяльності застосування їхніх зусиль. Саме тут вони отримують свій перший і найважливіший досвід прийняття рішень із суспільно важливих питань.

Але всі наші нові ідеї та задуми ми розпочнемо втілювати з нового навчального року, а зараз те, на що всі так довго очікували, — літо, сонце, море... Удалих вам відпусток і канікул!

*З повагою, редакційна колегія
Вісника «Громадсько-активна школа»*

ВЕСНЯНИЙ ТИЖДЕНЬ ДОБРА

З 2 по 7 квітня 2007 року пройшла всеукраїнська щорічна громадська та освітня кампанія «Весняний тиждень добра 2007», мета якої — спільно здійснити добротинні, корисні справи для тих, хто їх потребує, а також привернути увагу громадськості до важливої ролі волонтерської допомоги в суспільстві та залучити до участі в ній громадян та організації. В акції взяли участь понад 100 громадсько-активних шкіл України, кожна з яких залучила до проведення акції в середньому 150 осіб. Отож, понад 15000 осіб упродовж тижня взяли участь у різноманітних заходах, спрямованих на надання допомоги тим, хто її потребує.

*Кращий спосіб позбутися проблеми — вирішити її.
Брендан Франсіс*

Обмін найкращими практиками

З 10 по 14 квітня 2007 року відбувся візит представників семи громадсько-активних шкіл Молдови в Україну. У навчальній поїздці взяли участь директори та координатори молдавських ГАШ, а також представники молдавського фонду «Крок за кроком».

Метою зустрічі з українськими колегами був обмін досвідом найкращими практиками реалізації моделі громадсько-активної школи серед шкіл обох країн і налагодження партнерських стосунків між школами. У ході поїздки учасники ознайомилися з досвідом роботи ГАШ у Західній Україні: відбулось дві поїздки до Бродівської гімназії ім. І. Труша та Заболотцівської загальноосвітньої школи Бродівського району Львівської області. Також учасники поїздки мали нагоду відвідати навчально-виховний комплекс «Малюк», що знаходиться в м. Львів.

Колектив Заболотцівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. Львівської області з гостями з Молдови.

Під час візиту до Бродівської гімназії ім. І. Труша гості з Молдови познайомилися з роботою Бродівської ГАШ, діяльністю Благодійного фонду сприяння відродженню та розвитку Бродівської гімназії ім. І. Труша, організацією та проведенням культурно-художніх акцій на прикладі діяль-

ності молодіжної громадської організації «Майбутнє — дітям», розповіли про досвід партнерства школи, влади та громади, а також обговорили перспективи сумісної співпраці. У зустрічі також взяли участь школи-партнери з Бродівського району: координатор Гаї-Дітковецької ГАШ та член координаційної ради Заболотцівської ГАШ, які також долучилися до активного обговорення.

Заболотцівська ГАШ зустріла гостей хлібом-сіллю, після чого відбулися знайомство зі школою, презентація школи як громадсько-активної, презентація програми «Школа та громада на шляху відродження національних традицій». Завершилася зустріч проведенням «круглого столу» «Досягнення, труднощі та перспективи розвитку ГАШ». Активну участь у роботі взяли сільський голова, члени координаційної ради, представник районного відділу освіти, волонтери та всі-всі, хто бере участь у житті громадсько-активної школи.

Ми щиро вдячні гостинним директорам і усім тим, хто допоміг організувати ці зустрічі, за теплий, дружній та урочистий прийом гостей з Молдови!

*Завдання людини полягає в тому,
щоби бути якомога кориснішою для свого оточення.
Український учений В. Вернадський (XX ст.)*

Міжнародний проект «Партнерство з оцінки діяльності громадсько-активних шкіл»

У кінці квітня 2007 року в м. Лондон відбулась перша робоча зустріч експертів у рамках реалізації міжнародного проекту «Партнерство з оцінки діяльності громадсько-активних шкіл». У проєкті беруть участь провідні організації світу, що займаються розвитком громадсько-активних шкіл і поширенням філософії громадсько-орієнтованої освіти у своїх країнах. Проєкт реалізується Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» у партнерстві з Nova Skola (Чехія), «Крок за кроком» (Молдова), Красноярською регіональною молодіжною громадською організацією Центр «Співробітництво на місцевому рівні» (Росія), ContinYou (Великобританія) та індивідуальним консультантом Чабою Лорінці (Угорщина).

Метою проєкту є розроблення інструменту для оцінки якості розвитку міжнародної мережі громадсько-активних шкіл, який базуватиметься на найкращих національних і міжнародних практиках громадсько-активних шкіл.

Інструмент може бути використаний:

- діючими ГАШ для покращення своєї діяльності;
- іншими школами, які мають бажання працювати як ГАШ.

Передбачається, що інструмент буде досить гнучким, щоби відображати національні відмінності, але в той же час включатиме основні принципи та критерії, загальні для всіх країн. Також планується, що інструмент не буде методом зовнішнього контролю, а скоріше, інструментом для внутрішньої оцінки діяльності школи, він дозволить включити до обговорення та прийняття рішень учнів, мешканців громади, педагогів, батьків, представників влади, громадських організацій і т. д.

Пілотування інструменту передбачено на осінь 2007 року. У 2008 році відбудуться презентації та розповсюдження інструменту на національних рівнях.

Вихованці школи-дитячого садка «Паросток», м. Київ.

«Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні»

З 4 по 5 травня 2007 року в м. Києві відбулася всеукраїнська науково-практична конференція «Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні». Конференція проводилась у рамках реалізації проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами» за підтримки програми TACIS «Розвиток організаційного партнерства» Європейської комісії та науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство

дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах».

У роботі конференції взяли участь представники Міністерства освіти і науки України, Інституту спеціальної педагогіки Академії педагогічних наук України, державних і недержавних організацій, керівники та педагоги загальноосвітніх навчальних закладів, батьки дітей з особливими освітніми потребами.

Основними цілями конференції було:

- представлення результатів реалізації проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами»;
- представлення проміжних результатів науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах»;
- обмін кращими міжнародними та українськими практиками у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами;
- вироблення спільного плану дій щодо подальшої співпраці на різних рівнях у розвитку інклюзивної освіти як невід'ємної складової демократичного суспільства.

Учасники всеукраїнської конференції «Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні»

Світовий форум

Конфлікти, бідність, СНІД, академічний тиск, загроза дитинству — обговоренню цих питань було присвячено 7-й світовий форум з питань раннього піклування та освіти дітей, що відбувся з 14 по 18 травня 2007 року в м. Куала Лампур (Малайзія).

На форум зібралися 750 професіоналів 73 національностей, які працюють у сфері раннього розвитку. Україну на форумі представляла директор ВФ «Крок за кроком» Наталія Софій.

Конференцію було організовано фондом «Світовий форум», що знаходиться в Сіетлі, Вашингтон, США. Місія фонду — сприяння постійному глобальному обміну ідеями з питань надання якісних послуг дітям з різних країн. Виконуючи свою місію, фонд щороку збирає професіоналів з усього світу, які працюють у сфері раннього дитинства.

Учасники світового форуму

Розвиток мережі громадсько-активних шкіл Житомирщини

16 травня 2007 року на базі навчальних закладів Баранівського району Житомирської області відбувся обласний семінар завідуючих районними (міськими) методичними кабінетами з проблеми розвитку мережі громадсько-активних шкіл. Учасники семінару відвідали Баранівську гімназію № 1, де адміністрація закладу та творчий колектив однодумців поділились досвідом реалізації шкільних проектів. Мар'янівська та Кашперівська школи ознайомили завідуючих з успішними проектами фандрайзингової діяльності.

У роботі обласного заходу взяла участь тренер програми «Школа як осередок розвитку громади», завідувача центром соціально-педагогічної та психологічної діагностики та моніторингу районного методичного кабінету відділу освіти Ставищенської райдержадміністрації Людмила Некраш. Учасники семінару в режимі інтерактивної лекції познайомилися із успішним досвідом реалізації проекту Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» «Школа як осередок розвитку громади» в Україні та Ставищенському районі зокрема. Зацікавленість керівників методичних кабінетів дає надію, як запевнила Антоніна Гаврилівна Стельмах, методист Житомирського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, що мережа громадсько-активних шкіл в області розвиватиметься і цей рух сприятиме розвитку громад Житомирщини.

Удосконалення тренерської майстерності

З 28 по 29 травня 2007 року відбувся навчально-практичний тренінг для тренерів «Удосконалення тренерської майстерності», до участі в якому були запрошені провідні тренери ВФ «Крок за кроком», які представляють різні загальноосвітні навчальні заклади України.

Тренінг проводився з метою поглиблення знань та вдосконалення навичок тренерів ВФ «Крок за кроком» у програмній діяльності фонду та, зокрема, розвитку провідних програм «Інклюзивна освіта» та «Школа як осередок розвитку громади».

Програма тренінгу також включала розгляд таких питань, як стандарти для тренерів, розвиток комунікативних навичок, фінансова звітність тренера та ефективні шляхи співпраці із засобами масової інформації.

Тренінг розпочався розглядом програмної діяльності ВФ «Крок за кроком». До уваги учасників були представлені програми: «Крок за кроком», «Інклюзивна освіта», «Школа як осередок розвитку громади», Видавнича програма, партнерські проекти ВФ «Крок за кроком», а також усі проекти, що реалізуються ВФ «Крок за кроком» в рамках цих програм.

Під час опрацювання теми «Інклюзивна освіта» учасники ознайомилися із соціальними, культурними, філософськими, історичним та педагогічним обґрунтуванням інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Корисною виявилась інформація про нові напрями діяльності програми «Школа як осередок розвитку громади», у ході якої були висвітлені питання освіти задля сталого розвитку громади та організації проектної діяльності у школі з метою встановлення зв'язку між навчанням із залученням до громадської діяльності та громадською відповідальністю у шкільній навчальній програмі.

Великий інтерес серед більшості слухачів викликала тема «Комунікативні навички», метою якої було стимулювання процесу мислення та вербалізації того, що ми робимо та про що розмірковуємо. Були розглянуті такі комунікативні навички: слухання, мова тіла, паузи, голос/інтонація, мова — синтаксичні характеристики, позитивні передбачення перефразування, вміння ставити запитання, надання інформації, формулювання очікувань, забезпечення ресурсами.

Тренери ВФ «Крок за кроком» Нінель Холодна, Наталія Барановська та Людмила Некраш (зліва направо) під час участі у тренінгу «Удосконалення тренерської майстерності».

**Надання статусу
«Обласного опорного закладу освіти»
з проблеми
«Партнерство громади та школи —
шлях до розвитку
громадянського суспільства»**

Ураховуючи актуальність проблеми, над якою працює колектив гімназії, а також наявні позитивні зміни в роботі Тетерівської гімназії як громадсько-активної школи та певні напрацювання педагогічного колективу з даного питання, керівництво школи звернулось до управління освіти та науки Київської облдержадміністрації з ініціативою надання Тетерівській гімназії статусу обласного опорного навчального закладу з реалізації програми «Школа як осередок розвитку громади» у рамках проекту «Партнерство громади та школи — шлях до розвитку громадянського суспільства».

Також керівництво школи подало заявку про надання статусу експериментального майданчика Тетерівській гімназії з проблеми «Модель інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу».

Довідка про навчальний заклад.

Тетерівська гімназія як громадсько-активна школа працює над реалізацією проектів «Забезпечення потреб жінок громади», «Соціальні потреби громади», «За здоровий спосіб життя» та інших. Робота над проектами визначила семиденний робочий тиждень у стінах гімназії. Актовий та спортивний зали гімназії використовуються в суботу, неділю; заклад розширив робочу площу приміщення за рахунок використання підвальних приміщень молоддю селища, де працюють танцювальний, боксерський клуби. Члени педагогічного колективу постійно беруть участь у навчальних тренінгах Всеукраїнського фонду «Крок за кроком», завдяки яким успішно працюють над створенням «Я-концепції» гімназії, упроваджуючи кооперативне навчання, новий тип культури, притаманний фасилітативному лідерству в колективі учнів, батьків, громади селища.

Колектив Заболотцівської загальноосвітньої школи Львівської області: директор школи Галина Вовчаша, координатор ГАШ Марія Стрешалюк, член координаційної ради ГАШ Віра Дробенко (зліва направо).

**Проведення Всеукраїнської акції
«Весняний тиждень добра 2007»
у загальноосвітній школі № 18
м. Полтави**

Упродовж тижня на базі школи було проведено двадцять вісім заходів, серед яких:

- Збір іграшок, книг і канцелярського приладдя для обласного притулку «Любисток». Протягом тижня для притулку учнями школи для дітей, які перебувають в обласному притулку «Любисток», були зібрані іграшки, книги та канцелярське приладдя. У передпахальні дні учні школи відвідали дітей у притулку, передали подарунки, привітали вихованців та їхніх вихователів із наступаючими Великодніми святами.
- Допомога людям похилого віку у прибиранні дворищ. Була надана допомога людям похилого віку, що проживають у районі школи, але особлива увага була приділена ветеранам Великої Вітчизняної війни, дітям-війни, воїнам-інтернаціоналістам, які знаходяться під опікою школярів.

До 330 волонтерів (300 — учителі та учні школи та 30 — мешканці мікрорайону) було задіяно в організації та проведенні акції.

Зоя Миколаївна Канівець, координатор ГАШ: «Протягом тижня, коли проходили заходи, серед учнів школи суттєво зросла активність, особливо добре працював шкільний парламент, який, власне, й контролював проведення тижня, корегував плани, налаштовував учнівський колектив на роботу. Найбільш відповідальними у проведенні акції виявилися старшокласники, хоча й молодші школярі не залишились осторонь. Слід зауважити, що такі форми роботи, як проведення «Весняного тижня добра», потрібні й важливі для школи, а особливо для громадсько-активної».

ПРАВО ГРОМАДИ самостійно вирішувати свої справи має такий самий природний та невідчужуваний характер, як і ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ.

Саме з тим, щоб забезпечити справедливе використання своїх природних прав, уникнути зайвих зіткнень, упорядкувати своє життя, забезпечити свободу та власність, люди уклали суспільну угоду, створивши тим самим ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО.

Джон Локк

**Проведення Всеукраїнської акції
«Весняний тиждень добра 2007»
у загальноосвітній школі № 34
м. Полтави**

З 2 по 7 квітня 2007 року проведена акція «Весняний тиждень добра». Метою акції було здійснення спільно з громадою доброчинних, корисних справ для мешканців мікрорайону Сади-2, озеленення та благоустрою території школи, парку «1100-річчя Полтави» та 60-річчя Перемоги, упорядкування пам'ятних знаків, посадка дерев, упорядкування квітників. В акції взяли участь 400 осіб.

У рамках акції було заплановано та проведено (друкується не повністю):

- святкова лінійка «Весняний тиждень добра»;
- установлений рекламний щит акції з планом проведення;
- проведені виховні години «Поспішай творити добро»;
- трудові десанти щодо благоустрою території школи «Чисте подвір'я»;
- виступ шкільної екологічної агітбригади «Паросток»;
- конкурс-розважальна програма «Разом ми все можемо»;
- благодійний концерт для ветеранів війни та праці в Полтавському реабілітаційному центрі;
- зустрічі з родиною воїнів-інтернаціоналістів учасників війни в Афганістані;
- операція «Моя улюблена іграшка»;
- святковий концерт, оголошення подяк;
- галерея добрих справ.

Найуспішнішим було проведення конкурс-розважальної програми «Разом ми все можемо», в якій приймали участь три команди у складі мами, батька й дитини за участю представників Полтавського центру соціальної служби для молоді, Служби у справах сім'ї та молоді Октябрського райвиконкому. Мета заходу — довести, що, тільки підтриму-

ючи один одного, допомагаючи один одному, можна досягти успіху.

Керівником екологічного гуртка «Паросток» Л. С. Чіріковою—Зоріною разом з учнями було підготовлено виступ агітбригади на тему «Екологічні проблеми нашого району». В організації та проведенні акції були задіяні 54 волонтери.

Світлана Валеріївна Семикоз, координатор ГАШ: «Беручи участь в акції, школа знайшла нових партнерів — це Полтавський міський центр соціальної служби для сім'ї та молоді, Полтавський реабілітаційний центр. Завдяки спільній праці наш мікрорайон Сади-2 став одним з найчистіших у місті. Підготовлені для відпочинку та заняття спортом ігрові та спортивні майданчики. Розбиті квітники».

«Круглий стіл» «Запобігання насильству в сім'ї»

На базі Стахановської загальноосвітньої школи І–ІІ ступенів №14 Луганської області було організовано та проведено «круглий стіл» за участю провідних спеціалістів управління юстиції, служби, у справах неповнолітніх, центру соціальних служб для сім'ї та молоді на тему «Запобігання насильству в сім'ї».

ПЛЕЯДИ
ВИДАВНИЦТВО

З метою підтримки творчих педагогічних ідей та знахідок, а також ознайомлення педагогічної громадськості із творчістю сучасного педагога України Видавництво «Плеяди» проводить

КОНКУРС

журналу «Відкритий урок: розробки, технології, досвід»

На участь у конкурсі приймаються авторські розробки (проекти, сценарії уроків, методичні матеріали навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, творчої та практичної діяльності, авторські навчальні плани та програми з будь-якого навчального предмета чи курсу, факультативу, профілю освітньої галузі).

Переможці конкурсу визначаються щомісячно. Роботи переможців щомісячно друкуються в журналі «Відкритий урок: розробки технології досвід».

Усі учасники конкурсу отримують примірник журналу «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» з анотацією на власну роботу та нагороджуються дисконтною картою видавництва «КЛУБ-15».

Усі роботи розміщуються на офіційному Інтернет-сайті видавництва.

Переможець місяця отримує безкоштовну передплату на журнал «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» терміном на 3 (три) роки
Переможець року отримує довічну передплату на журнал «Відкритий урок: розробки, технології, досвід».

Для участі в конкурсі надішліть до редакції Видавництва «Плеяди»:

- Заяву про участь у конкурсі.
- Роботу в роздрукованому вигляді та на електронному носії.

Адреса для листування: 01001, м. Київ, а/с №143,

Більш детальна інформація — на офіційному Інтернет-сайті www.pldi.org.ua або за телефонами:
8-800-501-04-30 (безкоштовно в межах України),
8-044-332-72-07

СТОРІНКА КООРДИНАТОРІВ ГАШ

Сьогодні в рубриці «Сторінка координаторів ГАШ» координатори громадсько-активних шкіл Київської, Львівської, Луганської областей, а також м. Донецьк розповідають про свою діяльність у рамках реалізації програми «Школа як осередок розвитку громади» та вплив діяльності громадсько-активних шкіл на свої громади та райони.

Людина виростає по мірі того, як ростуть її цілі.

Ф. Шиллер

Тетяна Григорівна Титаренко, координатор загальноосвітньої школи № 138 (м. Донецьк): «Найбільшим досягненням нашої школи є створення на базі школи інформаційного центру, який співпрацює з громадською організацією «Громада Першотравнева», Донецьким молодіжним Дебатним центром та громадсько-активною школою. Співпраця школи з цими організаціями, реалізація програм «Школа як осередок розвитку громади», «Удосконалення системи соціальної роботи з підлітками в Донецькій та Луганській областях» дає можливість удосконалити підходи в роботі з молоддю з метою розвитку громадської активності всіх членів місцевої громади».

Віктор Іванович Тропотяга, координатор Розкішнянської загальноосвітньої школи (Київська область): «Наша школа є центром громадського життя села. Громада села, керівники державних установ села, громадські організації є постійними учасниками всіх справ, які організовує школа. Ті напруження педколективу школи з громадою, які є на сьогодні, дають нам можливість виступати надійними партнерами з новими оцінками співпраці. Про це, зокрема, було зазначено експертною комісією відділу освіти Ставищенської райдержадміністрації під час її роботи у школі».

Юрій Володимирович Мельник, координатор Бродівської гімназії ім. І. Труша (Львівська область): «У результаті діяльності Бродівської гімназії ім. І. Труша як громадсько-актив-

ної школи гімназія отримала позитивну оцінку та підтримку в органах виконавчої влади Бродівщини, стала предметом обговорення на регіональному рівні. Наказом міністра освіти і науки України С. Ніколаєнка Бродівській гімназії виділено комп'ютерний клас у рамках реалізації прокту «Рівний доступ до навчання». У майбутньому ми плануємо сприяти зміцненню здоров'я школярів міста, популяризації спорту, інтеграції неповносправної молоді у здорове середовище шляхом проведення акцій, таборів, спортивних заходів. Разом із громадою виробляти механізми постійного діалогу з владою з метою задоволення соціальних потреб молодіжного середовища, а також розвивати власні засоби масової інформації, з допомогою яких рекламувати досягнення та успіхи гімназії, цікаві особистості, вивчати проблеми громади, впливати на їх вирішення».

Демократія пропонує правити кожному з нас, інакше кажучи, усі ми маємо владу втручатись у суспільні справи.

Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет (XIX ст.)

Іраїда Володимирівна Кирилюк, координатор Поружанської загальноосвітньої школи I–III ступенів (Київська область): «Продовжуючи працювати як громадсько-активна школа, ми плануємо подальший розвиток якісно нового партнерства між школою та громадою, яке сприяє розвитку громади та встановленні нової для школи ролі — ініціатора змін. Члени громади й надалі залучатимуться до процесів управління школою, прийняття рішень, що стосуються розвитку громади; в оцінюванні потреб, розробці проектів, спрямованих на вирішення місцевих проблем і мобілізацію місцевих ресурсів».

Тетяна Миколаївна Ясінська, координатор Гейсискої загальноосвітньої школи I–III ступенів (Київська область): «Ми вважаємо, що програма «Школа як осередок розвитку громади» дуже необхідна для розвитку села. Вона об'єднує всі верстви населення від малого до великого. Упродовж минулого року найбільшим досягненням для нашої школи стало впорядкування нового комп'ютерного класу. Наша громадсько-активна школа ось уже другий рік працює над проектом «Здоров'я» куди входить розділ про спортивно-масову роботу. Хочеться відмітити, що в нас є футбольна команда, до складу якої входять дорослі мешканці громади».

Таїсія Сергіївна Колосова, координатора Стахановської середньої загальноосвітньої школи № 1 (Луганська область): «Координаційна рада школи розробила програми, спрямовані на вирішення проблем нашої громади. Школа співпрацює з багатьма громадськими організаціями та установами з метою забезпечення послуг членам громади. Усі волонтерські ініціативи реалізуються в партнерстві з місцевою владою, представниками громадських організацій. Наша школа робить упевнені кроки для пошуку додаткових джерел фінансування, отримання грантів, бере участь у проектах».

Проведення «круглого столу»
на базі Бродівської гімназії ім. І. Труша, Львівська область.

СТОРІНКА КООРДИНАТОРІВ ГАШ

Координатори громадсько-активної школи — навчально-виховного комплексу естетичного навчання № 9 з м. Запоріжжя, тренери ВФ «Крок за кроком» Олена Геннадіївна Дишлова та Олена Віталіївна Любишко діляться досвідом проведення всеукраїнської акції «Весняний тиждень добра».

Благодійності треба вчити з дитинства

Благодійність... Це слово чомусь завжди асоціюється в нас із громадськими організаціями, бізнесменами, які частину своїх коштів готові передати для допомоги іншим людям. Але зовсім по-іншому розуміють це поняття учні навчально-виховного комплексу естетичного навчання № 9 м. Запоріжжя. До Всесвітнього дня боротьби з туберкульозом учні цього закладу провели благодійну акцію «Допоможемо запорізьким дітям, хворим на туберкульоз». Метою акції було зібрати книжки, іграшки та заробити гроші на придбання навчальної літератури для дітей дитячого відділення обласного туберкульозного диспансеру.

Плануючи акцію, старшокласники випустили соціальний плакат, який пояснював значення та конкретні задачі акції для учнів, батьків, учителів; розклеїли оголошення про акцію на під'їздах домів для мешканців Хортицького району м. Запоріжжя.

Головне, про що довго дискутували старшокласники при підготовці акції, — як зібрати кошти на придбання навчальної літератури.

Для всіх бажаючих залучитись до акції було встановлено скриньку для благодійних внесків, але великих сподівань на «скринькові» батьківські гроші діти не покладали. Саме тому ключовою справою акції стала спільна справа всіх учнів, учителів, громади Хортицького району — збирання макулатури, яке відбувалося протягом двох днів.

Знаючи, що кошти за зібрану макулатуру допоможуть хворим, знедоленим дітям, пакунки несли родинами, везли на машинах. На приймальному пункті можна було побачити багатьох учителів, які разом з дітьми приймали участь в акції. Приємно було й те, що не залишились байдужими до благодійної справи мешканці Хортицького району.

Два дні тривало це надзвичайне, забуте школярами дійство. У шкільних коридорах частіше за звичайні шкільні розмови було чути розповіді про участь у благодійній акції.

З нетерпінням очікували учні школи результатів акції — і не даремно. З гордістю діти перераховували власноруч зароблені чималі гроші від макулатури. В очах блищав вогник задоволення, і геть зникла втома акційних днів.

З радістю учні пакували подаровані книжки та іграшки, яких зібрано було чимало.

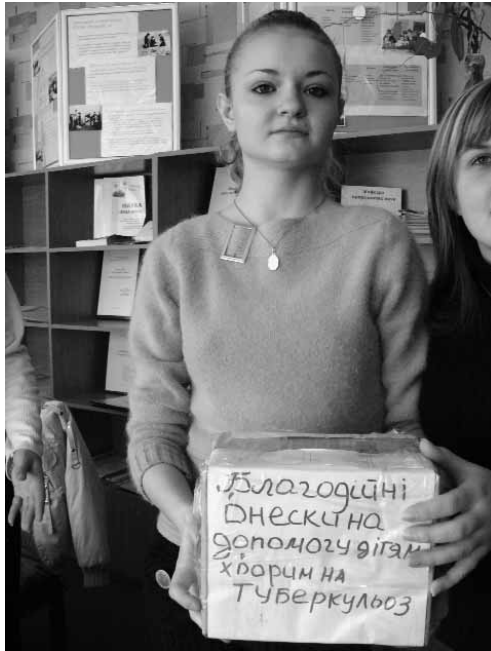
На останок залишилась «благодійна скриня», на яку не покладали особливих сподівань, але даремно...

Спочатку з розкритої скриньки посипались копійки, які старанно кидала щодня малеча, а потім «золотим дощем» посипалися гривні, які принесли до скрині вчителі, батьки, діти, — усі, кому не байдужа доля хворих дітей.

Учні рахували гроші і, мабуть, уперше в житті серйозно міркували про необхідність благодійності, про те, що й діти можуть бути благодійниками.

Усі зібрані іграшки, книжки, навчальну літературу, придбану за акційні гроші, учні ЗНВК № 9 власноруч передали дітям з обласного туберкульозного диспансеру 5 квітня в День благодійника, який проходив у рамках Всеукраїнського тижня добра.

Благодійність завжди пов'язують з дорослими, але відтепер учні ЗНВК № 9 упевнені, що благодійність не має вікових обмежень, але благодійності треба вчитися ще з дитинства.

Проведення акції «Весняний тиждень добра» на базі НВК естетичного навчання № 9, м. Запоріжжя.

Тренери ВФ «Крок за кроком»
Інна Луценко, Жанна Гриневич та Людмила Афанасьєва
(зліва направо).

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

*Знати те, що ми знаємо,
і те, що ми не знаємо того, чого не знаємо, —
це й є істинні знання.*

Китайський філософ Конфуцій (VI–V ст. до н. е.)

Концепція соціального підприємництва

Словосполучення «соціальне підприємництво» справді для нас досить нове і звучить незвично. В Україні спроба дати визначення цьому доволі поширеному в багатьох країнах явищу — річ невдячна, адже в ньому поєднуються дуже різні поняття. Натомість соціальне підприємництво в інших країнах — уже не явище, а активна діяльність, що перетворюється в цілий рух зі своїми ідеологією, місією та визначеннями. Концепцію соціального підприємництва можна зрозуміти краще, ознайомившись із трьома основними підходами щодо визначення.

У країнах Північної та Південної Америки соціальним підприємництвом називають підприємницьку діяльність неприбуткових недержавних організацій, доходи від якої використовуються для реалізації статутних цілей організації. Мається на увазі, що місія та статутні цілі неприбуткових недержавних організацій спрямовані, відповідно, на вирішення соціальних проблем, надання послуг цільовій групі, заради якої створювалась організація, та покращення якості життя. Суб'єктами соціального підприємництва найчастіше є неприбуткові організації. Пояснити це можна тим, що, наприклад, у США існують сильні традиції самоорганізації населення. Тому і велику частину соціальних проблем успішно вирішують недержавні неприбуткові організації, отримуючи за це фінансування від цільової групи, населення, держави та донорів. Певним чином концепція США вплинула на країни Латинської Америки.

У 2004-му консультанти компанії «McKinsey&Company» опублікували статтю в «Harvard Business Review», в якій вони оцінили потенційний ринок для недержавних неприбуткових організацій у США в 100 мільярдів доларів.

У Європі, де традиції громадських об'єднань не такі потужні, соціальне підприємництво визначається більше як підприємництво або бізнес із соціальною місією. Яким чином це можливо, адже критерієм ефективності підприємницької діяльності, а відповідно, і завданнями завжди були фінансові показники та прибуток у першу чергу? Для прикладу, у британській моделі соціального підприємництва пріоритети міняються місцями.

На перше місце виходить соціальний аспект, або соціальний ефект від підприємницької діяльності, а вже потім — її фінансова ефективність. Важливим критерієм соціальних підприємств у Британії є колективна форма власності, а спрямування діяльності — на користь територіальної громади. Як бачимо, суб'єктом соціального підприємництва тут виступають бізнес-підприємства із соціальною місією.

У британській моделі соціального підприємництва на першому місці соціальний аспект, а вже потім — її фінансова ефективність.

Третє визначення соціального підприємництва впливає зі специфіки діяльності міжнародних приватних і громадських фондів, створених задля розвитку й популяризації цього напрямку соціально-економічної діяльності. Наприклад, такі фундації, як Schwab Foundation for Social Entrepreneurship (Швейцарія), Skoll Foundation (США) та Ashoka Foundation (Індія), визначають соціальне підприємництво як інноваційну підприємницьку діяльність задля покращення становища громад і відновлення соціальної справедливості. Найважливіше в цій концепції — роль соціального підприємця, який є лідером, новатором і рушійною силою соціальних перетворень у громадах. Діяльність зазначених фундацій — це пошук соціальних новаторів у всьому світі та їх підтримка, залучення ресурсів, обмін технологіями та досвідом, формування мережі соціальних підприємців. І тут переважно суб'єктом СП є людина та її діяльність. Форма не має значення і може різнитись — від ініціативної групи у громаді до приватного бізнесу або науково-дослідного інституту.

Соціальний підприємець є лідером, новатором та рушійною силою соціальних перетворень у громадах.

Що ж ми маємо? Соціальне підприємництво як діяльність недержавних неприбуткових організацій, соціальні підприємства як бізнес і соціальних підприємців як лідерів і новаторів. Звісно, це тільки загальні тенденції, і межі між визначеннями занадто розмиті, щоб відокремлювати всі три поняття одне від одного.

Розвинений громадський сектор, або громадянське суспільство, виконує важливі соціальні, економічні та контролюючі функції в державі і є ознакою рівня демократизації суспільства.

Поняття соціальне підприємництво справді «імпортоване» в Україну міжнародними донорськими організаціями та запропоноване громадському сектору як один із інструментів розвитку фінансової сталості неприбуткових недержавних організацій. Не секрет, що український «третій сектор» суспільства сформований і підтримується переважно завдяки діяльності різних донорських структур. Під громадським сектором слід розуміти громадські організації, товариства, благодійні фонди та інші об'єднання громадян, які діють в Україні сьогодні. Розвинений громадський сектор, або громадянське суспільство, виконує важливі соціальні, економічні та контролюючі функції в державі і є ознакою рівня демократизації суспільства.

*За матеріалами
газети «Дзеркало тижня» № 17 (596).*

ФАНДРАЙЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ДІЛОВІ СТОСУНКИ ІЗ БЛАГОДІЙНИКАМИ

Мотивація благодійників (спонсорів)

Пожертвування для більшості людей є незапланованою діяльністю. Коли запитали канадців, які займаються благодійництвом, чому вони дають свої кошти та ресурси (обладнання тощо), 63 % сказали, що приймають свої рішення досить стихійно і конкретних причин не мають!

Благодійники приймають рішення з надання своїх коштів і ресурсів досить стихійно.

В основі переважної більшості філантропічних внесків, зроблених зацікавленими людьми, лежить певна емоційна прихильність до проблемної справи. Благодійники роблять пожертвування на справи, які їх цікавлять. Люди роблять пожертвування для людей.

Благодійники роблять пожертвування на справи, які їх цікавлять.

Крім того, налічується сім основних факторів мотивації, які окремо або в поєднанні з іншими спонукають потенційного спонсора до пожертвування. Читайте уважно:

Сім основних факторів мотивації:

1. *Віра у важливість організації.* Головним чином, на альтруїстичній основі така мотивація вабить людей до безкорисливої діяльності в організаціях, які розвивають і зміцнюють головні громадські та особисті цінності.
2. *Участь у досягненні цілей, які ставить перед собою організація.* Багато тих, хто робить пожертвування, вірять не тільки в те, що потреба є справжньою, а й у те, що певна організація може дійсно задовольнити таку потребу.
3. *Особиста вдячність організації.* Багато спонсорів приєднуються до організації тому, що вони, їх родич або близький друг одержують користь від послуг, наданих їм цією організацією.
4. *Особиста вигода з обізнаністю.* Особи та корпорації можуть прагнути бути хорошими громадянами та підтримувати потреби громади й задовольняти свою потребу. Особиста вигода також може бути важливою мотивацією, коли до перспективного спонсора звертається за дотацією впливова людина: особа, з якою він займається бізнесом, голова професійної групи чи інші впливові особи, яких спонсор бажає задовольнити чи налагодити з ними зв'язки з особистих міркувань.
5. *Задоволення від пожертвування.* Усвідомлення того, що чийсь зусилля призводять до змін, може значно вплинути на почуття самоповаги (особистої важливості). Багато спонсорів роблять пожертвування для того, щоби показати, що вони є кимсь. Але, поза тим, багато спонсорів здійснюють фінансування тому, що

їм подобається допомагати й бачити задоволення тих, кому призначена ця допомога. Часто такі спонсори роблять пожертвування просто тому, що їм це подобається, у той час як такі ж багаті особи не роблять цього.

6. *Знаходження та звернення.* Крім теоретичних знань про те, що хтось може допомогти, багато спонсорів позитивно відгукуються на конкретну справу клопотання та почуття того, що їх шукають для дуже важливого особистого вкладу. Звернення відповідного повіреного до особи у відповідний час з відповідною можливістю пожертвування сприяє багатьом доцільностям.
7. *Найбільшою мотивацією є залучення.* Дія веде до залучення. Активна та значуща участь у житті організації є найефективнішим засобом звернення до перспективних спонсорів.

Ви не зможете зрозуміти роботу системи, поки її не зміните.

Налагодження співпраці з благодійником (спонсором)

Існує три основних характерних риси, на які треба звернути уваги та розвинути під час вибору спонсора:

- зв'язок;
- зацікавленість;
- здатність.

Процес налагодження співпраці зі спонсором відповідає логічній послідовності певних кроків. Він вимагає творчості та вдумливості. Мета такого процесу — налагодити стосунки, результатом яких стануть вірність і фінансова підтримка.

Певні кроки можна поєднати чи випустити в залежності від потреб окремої організації. Основне — пристосувати рекомендовані кроки до стилю організації та налагодити процес так, щоб його виконання стало бездоганим. Волонтер і команда службовців повинні вміти переміщатись у процесі, не зупиняючись на кожному кроці.

Шість кроків процесу налагодження співпраці зі спонсором:

1. Визначити.
2. Готувати до діяльності.
3. Заохочувати.
4. Добиватись.
5. Вести.
6. Продовжувати.

При використанні структури «шести кроків» слід пам'ятати про дві вирішальні ідеї.

По-перше, кожний крок процесу потребує партнерства між радою та службовцями, заохочує його та забезпечує кожному можливості бути засобом, каталізатором і виконавцем. *По-друге*, тільки один із кроків вимагає прямого прохання про фінансування. Це дозволяє активно діяти членам ради, які є неохочими чи не мають достатньої впевненості у проханні (чи тим, хто із професійних чи супереч-

ливих причин не може просити фінансування). Інше тут не спрацює. Необхідно зробити прохання успішним та утримати донора як інвестора організації, який продовжує свою діяльність.

Крок 1. Визначити

Частина визначення спонсорів полягає у відкритті вашої мережі контактів. Визначення та підготовку до діяльності потенційних планів початкового, продовженого та великого пожертвування слід робити з участю як членів ради, волонтерів, так і керівників організації.

Слід розглянути чотири основні категорії спонсорів:

- Особи.
- Корпорації.
- Фундації.
- Інші (клуби послуг, урядові установи та релігійні групи...).

Крок 2. Готувати до діяльності

Наступним кроком після складання попереднього переліку перспектив буде створення файлів. Найкраще віддати перевагу підтримці одного ряду перспективних даних у централізованій системі. Це полегшить пошук інформації та сприятиме уникненню похибок у складанні планів. Наступні дані допоможуть у розробці відповідної стратегії залучення ресурсів.

- Контактна інформація (адреса, телефон...).
- Біографічні дані (становище, сім'я, освіта, відзнаки, дата народження...).
- Зв'язки з організацією (дати та посада...).
- Історія пожертвувач (минулі вклади).
- Зацікавленість (громадська діяльність, улюблені заняття...).
- Налагодження зв'язків (особи, які обізнані з перспективним потенційним покровителем...).

Інформацію можна зібрати за допомогою основних засобів дослідження. Залучення членів ради, штатних службовців чи провідних громадських волонтерів до перегляду переліку, що також є ефективним шляхом збору стратегічної інформації. Слід намагатися додержувати секретності.

Крок 3. Заохочувати

Заохочення — процес, за допомогою якого створюються та зміцнюються стосунки.

Існує два рівня заохочення:

- Перший рівень заохочення спрямований на повідомлення та зацікавлення. Це одностороння форма комунікації, яка може бути неособистою (інформаційні бюлетені, щорічні звіти та інші особливі публікації) та особистою (привітання, особливі короткі листи, запрошення на заходи).
- Другий рівень заохочення спрямований на залучення та є впливовішим. Службовці використовують сприятливі можливості для членів ради та інших волонтерів зустрітись і поговорити з перспективними спонсорами.

Основні правила підтримки заохочення:

- Службовці та волонтери повинні ділити відповідальність за заохочення.
- Службовці повинні вести записи про всі кроки заохочення.
- Службовці повинні бути повідомлені про будь-яку взаємодію із потенційними спонсорами.

Крок 4. Добиватись

Якщо попередні кроки були добре сплановані та здійснені, то цей крок буде легким. Це не означає, що не потрібно подальше планування.

Основні фактори успішності:

- Відповідна особа повинна звертатись із проханням про фінансування. Вираз «Люди роблять пожертвування для людей» став кліше, але правда залишається. Відповідна особа має прямий (друг, колега...) чи непрямої (керівник організації...) зв'язок із перспективним спонсором. Відповідна особа віддана справі та зробила своє пожертвування перед проханням про підтримку.
- Справа повинна бути» переконливою, а завдання — чіткими. Спонсори стали дуже упередженими тому, що зростає конкуренція за одержання доларів, виділених на благодійні цілі. Необхідно чітко викласти потреби. Прохання має бути конкретним, а причину пожертвування треба ґрунтовно визначити.
- Треба уважно розрахувати час. Перспективний спонсор повинен бути готовий прийняти рішення. Це означає, що він поінформований належним чином, і зв'язок

Тренери ВФ «Крок за кроком» під час участі у тренінгу
«Удосконалення тренерської майстерності»:
Тетяна Титаренко, Оксана Карпенко, Тетяна Ясінська (зліва направо).

ФАНДРАЙЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

з організацією налагоджено. Слід звертатись до спонсора у зручний для нього час. Це особливо важливо при відвідуваннях і телефонних дзвінках. У деяких випадках відіграє роль пора року. Деякі організації мали успіх у Різдвяний час і восени. Певні методи залучення ресурсів, такі як пряма кореспонденція, приносять найкращі результати протягом квітня чи листопада.

Крок 5. Вести

Доведіть справу до кінця. Яким би не був результат клопотання, у вас завжди є можливість продовжити стосунки. Навіть якщо кінцева відповідь негативна. Двері ніколи не повинні бути зачиненими. У такому випадку клопотання можна вважати кроком заохочення. Перспективним спонсорам завжди треба дякувати. Будьте відповідальні та пропонуйте визнання.

Існує ряд ключів, що допоможуть вам налагодити плідну співпрацю зі спонсором:

1. Визнайте спонсора як особу чи групу, що має ім'я, життя, потреби та турботи.
2. Вивчіть усе, що можливо, про свого спонсора.
3. Питайте, чого бажає кожний спонсор, і забезпечуйте це.
4. Полегшуйте ведення справ з вашою організацією. Будьте доступні.

5. Визнання. До нього може входити широкий діапазон дій. Важливо кожного спонсора призвичаювати до визнання. Певні спонсори потребують громадського визнання, а інші віддають перевагу особистому. Певні ситуації вимагають розсудливості, а інші вміння та творчості. Основне — прислухатись до спонсора (чи іноді читати між рядками).
6. Ресурси. Величезна справа — запровадити відповідне управління. І службовці, і волонтери повинні поділяти відповідальність.

Крок 6. Продовжувати

У п'ять разів важче здобути спонсора, ніж продовжити зв'язки з попередніми. Ключ до успішного залучення ресурсів у підтримці спонсорів, яких ви маєте.

Джудіт Ніколз, 1995

Людам подобається продовжувати робити вклади, якщо вони відчувають, що пожертвування справило вплив. Відгук, який зосереджується на результатах та відповідному управлінні фінансуванням, і спонсор гарантують право організації на продовження пожертвувань. Крім продовження організації повинні розробити стратегії, які спонукатимуть спонсора сприяти своїй справі, забезпечуючи можливість піднесення.

Донорські організації, міжнародні проекти та програми технічної допомоги в Україні

www.usaid.kiev.ua

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)

www.britishcouncil.org.ua

Британська Рада

www.irf.kiev.ua

Міжнародний фонд «Відродження»

www.pauci.org

Польсько-Американсько-Українська Ініціатива про Співпрацю

www.ucan-isc.org.ua

UCAN, Мережа громадянської дії в Україні

www.delukr.cec.eu.int

Представництво Європейської Комісії в Україні

Ефективні засоби співпраці із ЗМІ

Важливістю питання співпраці із засобами масової інформації, висвітленню професійної практики педагогів неодноразово приділялось багато уваги під час проведення тренінгів ВФ «Крок за кроком». Адже успішні статті можуть стати способом, від якого «виграють» усі — автор, читач і школа. Попри низку причин, які утримують педагогів від одного з найбільш ефективних способів професійного розвитку, більшість педагогів усе-таки використовують його, розуміючи, що, окрім задоволення від процесу написання, вони тим самим «залишають після себе слід» у педагогічній професії та особисте задоволення.

Редакція Вісника «Громадсько-активна школа» вдячна видавництву «Шкільний світ» і зокрема головному редактору газети «Управління освітою» Людмилі Галіциній за проведення майстер-класу для тренерів ВФ «Крок за кроком», що проводився в рамках тренінгу для тренерів «Удосконалення тренерської майстерності» та надані методичні матеріали, які пропонуються до вашої уваги.

Більшість педагогів розуміють значення освіти, але інколи не мають достатніх засобів для впливу на думку громадськості та держави. Отож, написання професійних публікацій може стати одним із таких способів.

До ряду журналістських творів належать:

- інформаційні: прес-релізи, замітки, нотатки, інтерв'ю, зарисовки;
- замітки, нариси;
- аналітичні статті;
- проблемні статті;
- науково-методичні статті.

Найбільш поширеним способом передачі інформації у пресі є інформативне повідомлення або прес-реліз.

Як написати хороший прес-реліз

Прес-реліз — один із найефективніших засобів спілкування зі ЗМІ. Здавалося б, написати текст, розіслати його в редакції — ось і вся робота.

Проте, як свідчать численні журналісти і редактори, серед тон паперу, які щодня надходять до редакцій у вигляді прес-релізів, справді цікаву інформацію можна знайти дуже рідко. Більшість текстів, які надсилаються, страждають від браку фактів, неграмотності викладу, нелогічності, надміру «туфти» та елементарних граматичних помилок. Адреси, з яких приходять такі «шедеври», вносяться в чорний список, а назви компаній, які їх генерують, — утрачають шанс з'явитись на шпальтах видань.

Як же написати прес-реліз так, щоб не завдати шкоди своїй репутації, а донести свою новину до аудиторій видань?

З чого починається прес-реліз?

1. Важлива новина.
2. Рішення написати прес-реліз.
3. Збір інформації, узгодження цитат.
4. Написання першої версії.
5. Перевірка керівництвом, юристами і т. д.
6. Внесення змін, написання остаточної версії.
7. Розповсюдження прес-релізу.
8. Дзвінки в пресу, надання додаткової інформації, організація інтерв'ю.

На відміну від поширеного уявлення процес підготовки прес-релізу починається не в момент, коли людина сідає за комп'ютер. У цю мить уже потрібно дуже чітко уявляти, про що буде прес-реліз — яка новина ляже в його основу. При цьому новина повинна бути не лише актуальною, а й вагомою для аудиторії, для якої ви її готуєте. Наприклад, п'ята річниця вашої компанії може бути проектом року для вас як для піарщика та предметом гордості для директора, але для пересічного читача газети «Бізнес» ця інформація навряд чи цікава.

На етапі підготовки прес-релізу ви повинні мислити, як журналіст, і ставити собі — та вашим «джерелам» усередині організації запитання, які би ставив журналіст, пишучи про вашу подію. Чим ваша подія відрізняється від інших, що в ній особливого? Що нового?

«Запаковування» інформації у прес-реліз

Заголовок — Подобиці — Основний абзац: ХТО? ЩО? ДЕ? КОЛИ? ЯК? — Цитата — Загальна інформація — зібравши необхідну інформацію, ви нарешті готові створювати сам текст прес-релізу. При цьому слід пам'ятати правило структурування прес-релізу — так звану «**перевернену піраміду**».

Суть «переверненої піраміди» у тому, щоби дати якнайбільше інформації в першій частині прес-релізу — заголовку та першому абзаці, так званому «ліді».

Проведення майстер-класу «Ефективні шляхи співпраці зі ЗМІ». У центрі — головний редактор газети «Управління освітою» Людмила Галіцина та заступник головного редактора газети «Управління освітою» Ольга Коба (зліва направо).

КРОКІВСЬКА МАЙСТЕРНЯ

*Єдина реальна розкіш — це розкіш людського спілкування.
Французький письменник А. Сент-Екзюпері (XX ст.)*

При цьому заголовок повинен бути містким, інформативним і при цьому привертати увагу. Дуже часто піарщики пишуть заголовки за принципом «тізера», прагнучи заінтригувати читача, при цьому забуваючи, що, не отримавши інформації про суть прес-релізу із заголовка, журналіст може й не заглянути в текст, щоб отримати відповідь на запитання, викликане заголовком. Багато редакторів віддають перевагу заголовкам у вигляді повного речення — із підметом і присудком. Кількість слів у заголовку не повинна перевищувати восьми. Якщо інформації більше, можна використати підзаголовок, який доповнить заголовок додатковим поясненням.

Якщо журналіст зацікавився заголовком, він готовий читати далі. Тому «лід» прес-релізу повинен містити відповіді на основні запитання — «хто?», «що?», «де?», «коли» і «як». Зазвичай журналіста цікавить ще й питання «чому?», але переважно відповідь на нього занадто довга, аби поміститись у першому абзаці.

На основі «ліду» журналіст формує своє судження про якість і цінність інформації. Економте час журналіста, не пишіть більше двох речень. Не починайте реліз із цитати — це недоречно для цього формату.

Основну інформацію, подану в першому абзаці, слід деталізувати в наступних абзацах.

Інформація дається так, щоб редактор міг «обрізати» нижню частину релізу, зберігши головну думку. Тільки факти, ніяких оцінок чи фраз на зразок «унікальний та революційний продукт», «або унікальна, цікава акція, захід» чи «школа, на яку довго чекали» і т. д. Усі оціночні судження варто помістити в цитату від імені першої особи або людини, відповідальної на напрям чи проект. При цьому пам'ятайте, що журналісту вона потрібна, щоб «оживити» матеріал, зробити його реалістичнішим.

Не завершуйте прес-реліз висновками чи узагальненнями, на зразок «На нашу думку, це дуже актуальна подія» або «Попереду ще багато нових досягнень». Коли у вас закінчилась інформація, просто поставте крапку. Наприкінці варто подати загальну інформацію про вашу організацію, заклад, компанію — кілька основних фактів, які нагадують журналістові про те хто ви і чим займаєтесь.

Що ще повинно бути у прес-релізі?

- **Дата.** Якщо журналіст не використає вашу інформацію сьогодні, вона може знадобитись йому пізніше, і для цього треба чітко датувати вашу новину. Незайве нагадати, що прес-реліз повинен бути «свіжим», а не описувати події, які відбулись минулого тижня.
- **Контактна інформація.** Чітко вкажіть, до кого журналіст може звернутися зі своїми питаннями та уточненнями. Контактна особа повинна бути реально доступна для представників ЗМІ та дійсно володіти інформацією. Не забудьте вказати прямий номер телефону (краще мобільний) та електронну адресу контактної особи — не загальний телефон організації і не телефон, за яким нікого немає. Адже недоступність контактної особи в момент, коли це потрібно журналісту, може коштувати вам статті.

Чого не повинно бути у прес-релізі?

- Недостовірної та неперевіреної інформації. Усі імена та назви повинні бути правильно написані, цифри — містити необхідну кількість нулів.
- Не будьте багатослівними. Пишіть простими інформативними реченнями.
- Не вживайте термінів рекламного характеру. Пам'ятайте, що ви пишете не рекламний проспект, а новинну статтю.
- Не захоплюйтесь термінологією. Пишіть доступно, розраховуючи на широку аудиторію. Пам'ятайте, що журналісти можуть не мати вашої спеціальної освіти та не працюють у вашій сфері.
- Уникайте кліше. Журналісти особливо недолюблюють штампів на зразок «лідер освіти», «унікальний продукт», «найсучасніший навчальний заклад», «найоптимальніші умови навчання» тощо.

Учасники тренінгу «Удосконалення тренерської майстерності».

- Прес-реліз пишеться про актуальні події, тому слід уживати теперішній час. Уникайте пасивних конструкцій: замість «створено, проведено, розроблено» пишуть «організація, заклад, педагогічний колектив, компанія X створила, провела, розробила» тощо.

Як розповсюджувати прес-реліз

Ще одна поширена помилка — релізи відсилаються на загальну редакційну адресу, наприклад, pr@redaktsia.com.ua. У такому разі ви надсилаєте ваш вистражданий реліз «дедушке в деревню» — адже якщо немає конкретного адресата, то його ніхто й не прочитає. У найкращому разі це буде асистент, робота якого — подзвонити вам і запропонувати розміщення на платній основі. У гіршому — ця скринька вже давно переповнена, й ваш реліз витреться автоматично.

Тому потрудіться дізнатися, хто в якому виданні може зацікавитись вашою новиною, і надсилайте її безпосередньо цій людині. Це може бути як редактор, так і журналіст, залежно від видання. Проте не шліть релізів головному редактору, якщо він сам про це вас не попросив, — сортування інформації не входить у його службові обов'язки.

Простота електронної розсилки часто спонукає нас до лінівства — є список із сотні електронних адрес, який просто можна скопіювати в поле для адресатів і розіслати наш реліз ну просто всім! У результаті новини про ринок нафтопродуктів надходять у глянцеві жіночі журнали, інформація про кондитерські вироби — у ділові ЗМІ, а відгуки про проведenu вечірку — у загальнополітичні видання.

У результаті журналісти остаточно пересвідчуються в некомпетентності піарщиків як класу і вносять вашу адресу в «чорний список». У найгіршому разі — активно діляться інформацією про ваш промах із колегами в розмовах і на онлайн-форумах. Тому до переліку цільових видань слід підходити дуже уважно та селективно. Подумайте, кому цікава ваша новина? Якщо різним виданням цікаві її різні аспекти — підготуйте кілька версій релізу: для ділових — про тенденцію на ринку, для спеціалізованих — про технологію виробництва, для глянцевиx — про те, як ваш продукт допомагає стати красивішим чи здоровішим.

Ну ось, здається, й усе. Натиснувши на кнопку «Send», ви відправили ваш прес-реліз у вільне плавання в інформаційному просторі. Проте на цьому ваша робота ще не завершилась. Адже ваш реліз конкурує за увагу журналіста з десятками чи навіть сотнями новин.

Для того щоби підвищити ваші шанси на успіх, вам доведеться зателефонувати всім, кому ви надіслали інформацію. Але не для того, щоби спитати: «А чи отримали ви наш прес-реліз?» — а для того, щоби ввічливо запропонувати додаткову інформацію й поцікавитись, чи не виникло в журналіста якихось питань із цього приводу. Можливо, ваш реліз спонукає журналіста написати великий матеріал про ваш ринок і тенденції на ньому, протестувати ваш продукт або взяти

інтерв'ю у вашого директора. Щоб не упустити цих можливостей, слід скотактуватися з вашими цільовими журналістами і «кувати залізо, доки воно гаряче».

Найкращий прес-реліз — який він?

Складаючи прес-реліз, необхідно виконувати певні технічні правила:

- Використовуйте тільки одну сторону аркуша паперу.
- Залишайте достатньо широкі краї ліворуч та праворуч.
- Друкуйте матеріал тільки через два інтервали.
- Не робіть жодних пояснень і позначок навіть у заголовку (редактори самі вирішать, що заслуговує на окреме шрифтове виділення).
- Усі абзаци, крім першого, починайте з нового рядка. Прес-релізам, які повідомляють про якусь новину, треба дати заголовок, який доступно передає суть цієї новини (утім, редактори віддають перевагу власним заголовкам).

Бланк прес-релізу повинен мати «шапку» з назвою та адресою того, хто розповсюджує прес-реліз. У «шапці» необхідно вказати номер телефону, за яким можна телефонувати цілодобово. Ці відомості необхідно повторити в кінці прес-релізу зі вказівкою прізвища особи, до якої можна звернутись по додаткову інформацію.

Треба намагатися, щоб прес-релізи були стислими (не більше 300 слів), аби їх можна було розмістити на одній сторінці. Якщо це неможливо, у нижньому правому куті треба зазначити «див. далі». Додаткову інформацію дають на окремих сторінках як доповнення.

На прес-релізі необхідно вказати дату та повторити її в нижньому лівому куті останньої сторінки, якщо прес-реліз досить довгий. Як правило, указують не дату підготовки прес-релізу, а дату його можливого отримання чи дату, після якої його дозволяється друкувати (наприклад, тоді, коли пресу ознайомлюють із промовою, яку ще тільки буде виголошено).

Необхідно намагатися не зловживати великими літерами. Ніколи не пишуть такими літерами цілі слова. Великі літери треба використовувати тільки там, де цього вимагають правила правопису.

Прес-реліз, що підходить для масової преси, навряд чи буде придатним для спеціальних видань. Відтак бажано (за потреби) підготувати кілька варіантів прес-релізу.

Успішних вам прес-релізів!

Редакція Вісника вдячна видавництву «Шкільний світ» і зокрема головному редактору газети «Управління освітою» Людмилі Галициній за надані матеріали.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Восени 2005 року тренери програми «Школа як осередок розвитку громади» проводили ознайомлювальні візити та навчально-практичні тренінги зі створення та розвитку громадсько-активної школи для семи шкіл Молдови, які були обрані пілотними громадсько-активними школами у країні. Школами, на яких лягла відповідальність за майбутній розвиток програми в Молдові. Ще не минуло й двох років, а школи вже стали громадськими центрами у своїх районах, що надають послуги мешканцям місцевих громад, залучають їх до процесів прийняття рішень, організовують і реалізують спільні з громадою проекти... З низкою цих шкіл ми пропонуємо вам ознайомитись у рубриці «Зарубіжний досвід».

ГАН у с. Кочієрі, район Дубасари, Республіка Молдова

Проект «Служба вакансій для молодих людей у с. Кочієрі»

Проблема: високий рейтинг не працевлаштованих людей віком від 16–30-ти років. Через соціально-економічну, політичну та географічну ситуацію не всі підлітки села мають можливість працевлаштуватись. Із 623-х учнів, які закінчили школу у 2000–2005 рр., тільки 123 продовжили навчання або знайшли роботу. Школа стала єдиним закладом професійного розвитку молоді.

Мета проекту: створити нові можливості для працевлаштування людей віком 16–30 років.

Бенефіціатори: прямі — учні 9–11-х класів і двадцять молодих осіб з малозабезпечених сімей пройшли безкоштовні курси з отримання прав водія. Два вчителі залучені до курсів промовців за кошти місцевої влади. Непрямі — усі члени громадськості, не працевлаштовані особи та сусідні села.

Головні заходи та результати проекту:

- відведено приміщення з усім необхідним обладнанням для водійських курсів (за підтримки місцевої адміністрації та громадської організації батьків і педагогів);
- збудовано дорогу для авто перегонів за допомогою команди волонтерів;
- поінформованість мешканців місцевої громади та сусідніх сіл про можливості відвідування курсів водіїв на базі школи;
- організовано гурток «Як знайти роботу?» з метою допомоги молодим людям отримати роботу;
- опубліковано громадські газети з метою інформування мешканців про діяльність громадсько-активної школи.

Правила доброї поведінки відомі з давніх-давен, річ за дрібницею — уміти користуватися ними.

Французький математик, письменник і філософ Паскаль (XVII ст.)

ГАН у с. Кішкарені, район Сінгерей, Республіка Молдова

Проект «Центр професійного розвитку та майстерності»

Проблема: велика кількість молодих людей, у більшості з малозабезпечених сімей, не працевлаштовані або не мають коштів для продовження навчання. З 993 осіб віком 16 — 30 років 53 % не працюють. Кілька місцевих громадських організацій, представники місцевої влади та інші організації організували громадсько-молодіжний форум, на якому було визначено сорок дві проблеми, які стоять перед молоддю. Безробіття та недостатність професійних навичок є дуже вагомою проблемою. Створення центру професійного розвитку та майстерності було одним зі шляхів вирішення цієї проблеми.

Мета проекту: створити нові можливості для працевлаштування молодих людей.

Бенефіціатори: прямі — 225 підлітків, які розвивають свої професійні навички; непрямі — сільське населення (4980 осіб), в основному учні, люди похило віку та жінки, які працюють під час сезонної роботи.

Головні заходи та результати проекту:

- створено центр професійної підготовки, який займається шиттям, традиційним вишиванням, плетінням, різьбою по дереву тощо;
- проведено тренінги для 225-ти підлітків;
- розроблено та розповсюджено інформаційні бюлетені з метою ознайомлення з діяльністю центру;
- організовано дослідження та візити до будинків людей похилого віку з метою зібрання інформації про

Координатори громадсько-активних шкіл Молдови.

традиційні костюми; навчальні поїздки до Спілки майстрів і декількох сільських музеїв, у тому числі до Національного музею етнографії»;

- створено гуртки шиття, традиційного вишивання, плетіння тощо, в яких демонструють свою роботу майстри (залучено 32 волонтери та 11 тренерів);
- організовано дві виставки у школі та в будинку культури;
- результати діяльності проекту висвітлюються раз на місяць по радіо у програмі «Спадщина».

ГАН у с. Сіркова, район Резінський Республіка Молдова

Проект «Чиста вода — здорові люди»

Проблема: 2040 водоспоживачів у селі є не поінформовані про якість води в їх колодязях навесні.

У селі 149 колодязів, це єдине джерело отримання води. Стан здоров'я населення не є задовільним і це в більшості пов'язано з водою, яку вживають жителі.

Мета проекту: підвищити обізнаність та освіченість сільського населення з теми «Чиста вода — здорові люди».

Бенефіціатори: прямі — 493 жителі села Сіркова, в яких було проведено дослідження води з колодязів, двадцять молодих волонтерів, двадцять п'ять — навчаючий персонал, три медичних працівника, дев'ять членів із молодіжної та дитячої місцевої ради; непрямі — 2040 жителів села Сіркова.

Головні заходи та результати проекту:

- була сформована група з двадцяти волонтерів і зібрана інформація про водні джерела за участю місцевої адміністрації;
- відновлено спеціальне місце для громадського центру з довідковою літературою, новим комп'ютером та окремим телефоном;
- у 38 колодязів було проведено тестування, члени громадськості були поінформовані через спеціальні бюлетені «Izvorasul», які розповсюджували волонтери;
- 48 колодязів відновлено та очищено, два нелегальних сміттєпроводів ліквідовано;
- три тести води було організовано з учнями в кабінеті хімії;
- у школі організовано три виставки малюнків і два «круглих столи» «Колодязі нашого села», у роботі яких взяли участь представники місцевої влади, директори, лікарі, спеціалісти з екології;
- волонтерами та місцевими лідерами громадськості було організовано дванадцять зібрань з метою інформування населення про правила зберігання колодязів чистими та безпечними;
- за допомогою демократичних виборів створено місцеву дитячу та юнацьку раду (дев'ять осіб);
- створено клуб дебатів «Сократ»;
- за допомогою ради громадсько-активної школи розроблено нові проекти для громадськості.

ГАН у с. Рошиєрічі, район Флорешті, Республіка Молдова

Проект «Інформаційний бюлетень. Професійний тренінг»

Проблема: діти та підлітки із соціально незабезпечених сімей мають низькі професійні здібності та малу можливість знайти роботу через обмежену інформацію. Ініціативна група громадсько-активної школи вважає, що знань і навичок учнів недостатньо для працевлаштування. Крім того, однією з причин безробіття молоді є недостатня поінформованість. Доступ до інформації є обмежений через низьку якість телефонних зв'язків, постійне відключення електроенергії, недостатній доступ до комп'ютерів, відсутність місцевої радіостанції. Сільська бібліотека дуже мала, книжки дуже старі. У селі немає копіювальних машин, які б дали змогу поширювати інформацію, взятую з різних програм. Основного бюджету села недостатньо для вирішення всіх цих проблем.

Мета проекту: збільшити кількість поінформованої молоді та запропонувати їм кращі можливості для працевлаштування.

Бенефіціатори: прямі — 467 учнів, які відвідують школу з с. Рошиєрічі, 27 підлітків, які не відвідують школу, 272 молодих людей з різних сфер діяльності; непрямі — 1800 дорослих з громадськості.

Головні заходи та результати проекту:

- Оцінка потреб: встановлення наглядних груп;
- Тренінговий курс «Важливість комп'ютерного навчання» (на базі школи в комп'ютерних класах з використанням комп'ютерів Pentium I): організовано три курси, які склалися з 10 зустрічей для 51 особи віком від 7-и до 50-ти років;
- відновлено спеціальний клас для громадського центру;
- курси-тренінги «крою та шиття»: три курси, які складаються з дванадцяти зустрічей, за участю 75 осіб віком 14-35 років;
- відкрито практичні майстерні «Ремонт одягу»;
- проведення семінарів «Громадські вміння. Заповнення офіційних документів» (сім тренерів, вісім сесій);
- двадцять вісім осіб, які пройшли тренінг, отримали роботу в районному центрі та в сусідніх селах на місцевій спільній молдовсько-італійській фабриці;
- щомісячне видання інформаційного бюлетеню громадсько-активної школи «Orizontul»;
- організовано громадські дебати, які сфокусовані на потребах і проблемах молоді, мобілізації членів місцевої громади для покращення рівня громадського життя;
- за допомогою місцевих демократичних виборів сформовано молодіжну та юнацьку місцеву раду.

Що громада скаже, то й пан не допоможе.

Українське прислів'я

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

У рубриці «Інформаційні ресурси в Інтернеті» ми продовжуємо аналіз інформаційних Інтернет-ресурсів з різних питань розвитку громадсько-активної школи, освітянські сайти, а також сайти організацій, які займаються розвитком громадянського суспільства як в Україні, так і поза її межами.

*Свобода означає відповідальність.
Ось чому багато хто відчуває страх перед нею.
Англійський письменник Б. Шоу (XIX ст.)*

The Mott Foundation — Фонд Ч. С. Мотта

www.mott.org

На сайті ви можете познайомитися з інформацією про фонд, з його діяльністю, що проводиться у США та інших країнах, а також з реалізованими програмами та грантовими конкурсами.

Фонд «Новая Евразия»

www.neweurasia.ru

На сайті фонду «Нова Євразія» ви можете познайомитися з інформацією про фонд, з його діяльністю, а також з реалізованими програмами та грантовими конкурсами.

ContinYou

www.continyou.org.uk

На сайті цієї організації ви можете дізнатись про останні події, новини, програми, публікації — про все, що пов'язано з громадсько-орієнтованою освітою.

National Community Education Association (NCEA) — Національна Асоціація громадсько-орієнтованої освіти

www.ncea.com

Сайт представляє інформацію про організації та реалізовані проекти та програми у сфері громадсько-орієнтованої освіти, також ви знайдете список публікацій про різні аспекти громадсько-орієнтованої освіти.

Communities in Schools — Школа та громада

www.cisnet.org

На сайті цієї організації ви знайдете інформацію, публікації та поради з програми підготовки молодих людей для успішного подальшого життя.

National Association of Partners in Education — Національна асоціація партнерів в освіті

www.napehq.org

На цьому сайті ви знайдете інформацію про різноманітні програми, спрямовані на розвиток волонтерського руху, сприяння необхідної допомоги місцевій громаді, зміцнення зв'язку між поколіннями та встановлення партнерських стосунків.

Молодіжний інформаційний портал громадянської освіти «Молодь діє»

www.citizen.org.ua

Молодіжний інформаційний портал громадянської освіти. На сайті ви знайдете рубрики «Молодь захищає права і свободи», «Молодь допомагає», «Молодь самоврядує», «Молодь обирає», «Молодь пізнає світ», програми міні-проектів та ін.

Форум учителів України

www.teachers.in.ua

У рамках проекту Європейського Союзу «Громадянська освіта — Україна» почав працювати Форум учителів України. Що таке громадянська освіта? Потрібна вона чи ні? Хто буде займатись вихованням громадян? Ці та інші питання ви зможете обговорити на Форумі вчителів України.

НУО «Волонтери для громадської роботи» — Community Service Volunteers NGO

www.csv.org.uk і www.communitypartners.org.uk

НУО «Шкільні ради» — Schools Councils NGO

www.schoolcouncils.org.uk

Тренінги з розвитку якості громадсько-активної школи

У кінці серпня — на початку вересня 2007 року планується проведення трьох всеукраїнських тренінгів для представників громадсько-активних шкіл України. Тренінги проводитимуться в м. Києві, Львові та Донецьку. Учасники тренінгів були визначені шляхом проведення відкритого конкурсу серед усіх представників мережі громадсько-активних шкіл України.

Нагадаємо, що тренінг складається з двох сесій, а також міжсесійного навчання, результати якого будуть представлені на всеукраїнській конференції з розвитку громадсько-активних шкіл в Україні та на початку грудня 2007 року.

Під час роботи тренінгу учасники розроблять орієнтовний стратегічний план, що забезпечить діяльність освіти у громаді задля сталого розвитку, а також поглиблюють свої знання з питань проектної діяльності як однієї з найбільш продуктивних педагогічних технологій громадянського становлення особистості.

*Життя — як їзда на велосипеді:
щоб утримувати баланс,
потрібно постійно рухатись.*

Альберт Ейнштейн

Поширення програми в м. Києві

У вересні 2007 року планується поширення програми «Школа як осередок розвитку громади» у м. Києві. У результаті проведення конкурсу на участь у програмі були визначені п'ять загальноосвітніх навчальних закладів, які долучаться до всеукраїнської та міжнародної мережі громадсько-активних шкіл. Для нових учасників програми буде проводитись п'ятиденний тренінг, під час якого учасники

ознайомляться з моделлю громадсько-активної школи, розвитком навичок проектної діяльності, стратегічного планування, роботою з волонтерами, співпрацею із засобами масової інформації, розвитком команд на регіональному рівні, а також розвитком навичок залучення додаткових джерел фінансування.

Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади

У 2006 році творча група у складі завідувачки кафедри менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Галини Василівни Єльникової, проректора з наукової роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Лідії Іванівни Даниленко, ректора Київського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Наталії Іванівни Клокар і ректора Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Тамари Михайлівни Сорочан розробили проблемно-тематичний курс для слухачів факультетів підвищення кваліфікації інститутів післядипломної педагогічної освіти України «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади», презентація якого відбулась у березні 2007 року.

У вересні 2007 року планується видання навчально-методичного посібника для викладачів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, представників недержавних організацій, а також усіх, хто цікавиться розвитком громадсько-орієнтованої освіти як в Україні, так і поза її межами, а також розвитком діяльності громадсько-активних шкіл.

Розвиток освітнього сектору

У вересні 2007 року відбудеться навчальна поїздка в Україну представників загальноосвітніх навчальних закладів Азербайджану, які впроваджують механізми децентралізації шкільної моделі, а також представників відділів освіти та освітньої громадської організації «Інновації в освіті» з м. Баку (Азербайджан).

Навчальна поїздка в Україну здійснюватиметься в рамках програми «Розвиток освітнього сектору» уряду Азербайджану, що підтримується Світовим банком. Метою програми є професійний розвиток учителів і шкільна фінансова децентралізація.

Мета навчальної поїздки — ознайомитися з досвідом діяльності провідних шкіл м. Києва у сфері проектної діяльності, професійного розвитку вчителів і залучення батьків до процесів прийняття рішень.

Тренери ВФ «Крок за кроком»

Оксана Карпенко, Наталія Грама та Валентина Колосовська (зліва направо).

ПРОЕКТИ ТА ВИДАННЯ ВФ «КРОК ЗА КРОКОМ»

Зміцнити існуючу систему перепідготовки вихователів дошкільних навчальних закладів шляхом розробки та впровадження систематизованого курсу на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та вищих педагогічних навчальних закладів — ось головна мета нового проекту «Підготовка педагогів», що з 2007 року впроваджується Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» у партнерстві з нідерландським Інститутом прикладних наук «Фонтіс».

Загальна ціль проекту — покращити якість базової освіти в Україні, зокрема у сфері дошкільної освіти, шляхом забезпечення системного курсу в системі післядипломної освіти. Проект передбачає інтеграцію кращих європейських практик навчання педагогів в галузі дошкільної освіти.

До складу робочої групи, завданням якої є розроблення змісту та програми апробування курсу на базі пілотних ІППО, видання програм і методичних матеріалів та ін., входять національні та міжнародні експерти. У рамках проекту передбачається розробка тренінгових модулів з урахуванням досвіду університету «Фонтіс» та адаптації до українського досвіду. Проект реалізовуватиметься 2-ма шляхами:

- шляхом упровадження 72-годинного курсу на базі ІППО;
- шляхом створення системи тренінгів на базі шкіл.

Учасниками проекту є:

- Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів;
- Полтавський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів;
- Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Засідання робочої групи проекту «Підготовка педагогів». У центрі — директор проекту Джеб Артс.

Проект спрямований на викладачів обласних інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів і педагогів загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз існуючих потреб підготовки викладачів-дошкільників був проведений за участю представників педагогічних університетів, Міністерства освіти і науки України, Центрального та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, а також великої кількості дошкільних навчальних закладів у Київській, Херсонській та Полтавській областях.

Відвідування НВК «Берізка», м. Буча, Київська область. У центрі — міжнародні консультанти проекту «Підготовка педагогів» Піа Смеєрс та Антоніо Шоутен.

Очікувані результати проекту:

- курс для впровадження в ІППО, що включатиме модуль з питань інклюзивної освіти та активного залучення батьків і громади;
- методичний посібник для методистів з дошкільної освіти ІППО;

- тренінг для пілотних ІППО;
- навчальна поїздка з метою ознайомлення з досвідом післядипломної освіти та консультування на базі шкіл;
- розроблення системи підтримки шкіл з боку обласних ІППО;
- затвердження курсу;
- адаптація та інтеграція модулів курсу педагогічними університетами, інститутами, коледжами;
- заключна конференція.

Людина не досягає щастя не тому, що вона його не хоче, а тому, що не знає чого хоче.

Посібник

«Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами»

Посібник створено для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками.

Видання містить міжнародні документи у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами, український досвід реалізації інклюзивної освіти, а також досвід утілення інклюзивної освіти у країнах Центральної Європи.

Посібник може використовуватись керівниками загальноосвітніх навчальних закладів і недержавних організацій, які працюють у сфері захисту прав дітей з особливими освітніми потребами, а також батьками, викладачами вищих педагогічних навчальних закладів, студентами, представниками державних органів місцевого управління, іншими зацікавленими особами.

Видання здійснено в рамках проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами» за підтримки програми IBPP — TACIS Європейської Комісії.

СТВОРЕННЯ РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Посібник створено для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками.

ДЯКУЄМО, ЩО ЧИТАЄТЕ ВІСНИК «ГРОМАДСЬКО-АКТИВНА ШКОЛА»!

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Ворон М. В. — координатор програми «Школа як осередок розвитку громади»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Софій Н. З. — директор Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
 Найда Ю. М. — програмний директор Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
 Ворон М. В. — координатор програми «Школа як осередок розвитку громади»
 Примостка О. О. — фінансовий директор Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

ДИЗАЙН: Рудь Д. О.

**Вісник «Громадсько-активна школа»
 Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
 видається в рамках програми
 «Школа як осередок розвитку громади»**

Вісник розповсюджується безкоштовно

При передрукуванні та використанні матеріалів посилання на Вісник обов'язкове.

Видання надає свої сторінки для висловлювання найрізноманітніших поглядів.

Наклад: 300 прим.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ВФ «КРОК ЗА КРОКОМ»

Київ-01034, вул. Пушкінська, 9, кв. 4.

Тел.: (044) 531 1276.

Тел./факс: (044) 235 1136

Ел. пошта: admin@ussf.kiev.ua

Веб-сайт: www.ussf.kiev.ua

ГРОМАДСЬКО-АКТИВНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

